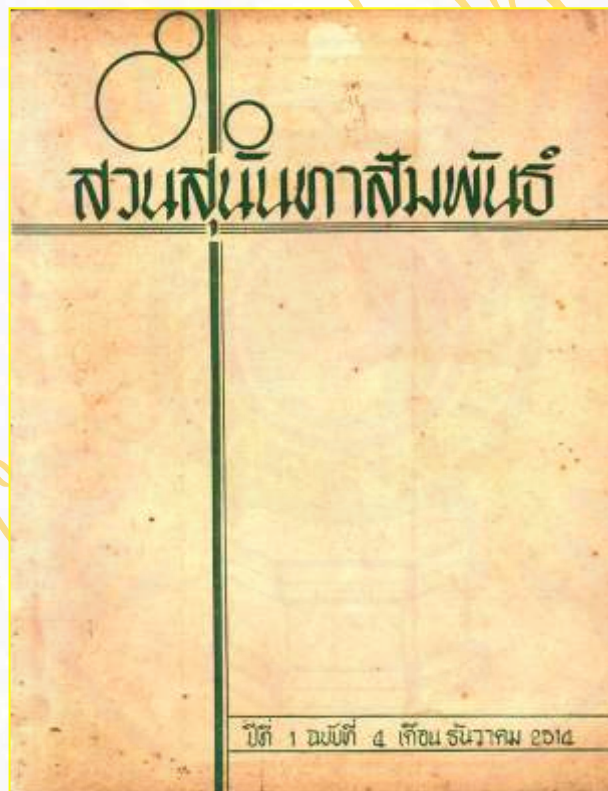

คำกราบบังคมทูลของนายกสมาคมนักศึกษาเก่าสวนสุนันทา
ในโอกาสที่สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินีในรัชกาลที่ ๗
เสด็จพระราชดำเนินทรงเททองหล่อพระรูป
สมเด็จพระนางเจ้าสุนันทากุมารีรัตน์ พระบรมราชเทวี ในรัชกาลที่ ๕
ณ โรงพิธี กองหัตถศิลป์ กรมศิลปากร
วันพุธที่ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๑๔

โดย สมาคมนักศึกษาเก่าสวนสุนันทา^๑

๒

^๑ ชื่อเดิมของสมาคมนักศึกษาเก่าสวนสุนันทา ในพระบรมราชินูปถัมภ์

^๒ รูปภาพหน้าปกของแหล่งสารสนเทศ (วารสารสวนสุนันทาสัมพันธ์ ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๔ เดือนธันวาคม ๒๕๑๔)

หอจดหมายเหตุสวนสุนันทา

คำกราบบังคมทูล

ของ

นายกสมาคมศิษย์เก่าสวนสุนันทา

ในโอกาสที่สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินีในรัชกาลที่ ๗
เสด็จพระราชดำเนินทรงเททองหล่อพระรูปสมเด็จพระนางเจ้าสุนันทากุมารีรัตน์
พระบรมราชเทวี ในรัชกาลที่ ๕ ณ โรงพิธี กองหัตถศิลป์ กรมศิลปากร
วันพุธที่ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๑๔

ขอเดชะฝ่าละอองพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อม

ข้าพระพุทธเจ้าและบรรดาศิษย์เก่า พร้อมทั้งครูอาจารย์ นักศึกษาวิทยาลัย
ครูสวนสุนันทาและบรรดาผู้เกี่ยวข้องทั้งหลาย ซึ่งได้มาเฝ้าทูลละอองพระบาท
พร้อมกันอยู่ ณ ที่นี้ รู้สึกซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นเกล้าหม่อม ที่ได้
ละอองพระบาทได้เสด็จพระราชดำเนินมาทรงเททองหล่อพระรูปสมเด็จพระนางเจ้า
สุนันทากุมารีรัตน์ พระบรมราชเทวีในรัชกาลที่ ๕ ในวันนี้

สมเด็จพระนางเจ้าสุนันทากุมารีรัตน์ พระบรมราชเทวี ทรงเป็นพระราช
ธิดา องค์ที่ ๕๐ ในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ประสูติในพระบรม
มหาราชวังเมื่อวันเสาร์ที่ ๑๐ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๐๓ สมเด็จพระปิยมหาราช
พัชรินทรมาตา (เจ้าจอมมารดาเปี่ยม) เป็นพระชนนี ทรงมีพระเชษฐภคินี
พระชนิษฐภคินี และพระชนิษฐภคินี ร่วมพระชนนี คือ

หอจดหมายเหตุสวนสุนันทา

๕

๑. พระเจ้าลูกยาเธอ พระองค์เจ้าอนุภกรรณอนันตพรไชย
๒. พระเจ้าลูกยาเธอ พระองค์เจ้าเทวัญอุไทยวงศ์ (ภายหลังดำรงพระอิสริยยศเป็นสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเทวะวงศ์วโรปการ)
๓. พระเจ้าลูกยาเธอ พระองค์เจ้าสว่างวัฒนา (ภายหลังดำรงพระอิสริยยศเป็นสมเด็จพระศรีสวรินทิรา บรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยกาเจ้า)
๔. พระเจ้าลูกเธอ พระองค์เจ้าเสาวภาผ่องศรี (ภายหลังดำรงพระอิสริยยศเป็นสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง)
๕. พระเจ้าลูกยาเธอ พระองค์เจ้าสวัสดิโสภณ (ภายหลังดำรงพระอิสริยยศเป็นสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระสวัสดิ์วัฒนวิเศษ)

เมื่อสมเด็จพระนางเจ้าสุนันทากุมารีรัตน์ยังดำรงพระอิสริยยศเป็นพระนางเธอ ๖ พระราชเทวีในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้น ได้ทรงมีพระราชธิดาพระองค์แรก ทรงพระนามว่าสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้ากรรณาภรณ์เพชรรัตน์ ท่อมาเมื่อวันที่ ๓๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๒๓. สมเด็จพระนางเจ้า ๖ ได้โดยเสด็จสมเด็จพระบรมราชสวามีแปรพระราชฐานไปประทับแรม ณ พระราชวังบางปะอินโดยทางเรือ ขณะที่เรือพระประเทียบแล่นไปถึงตำบลบางพุท ก็เกิดอุบัติเหตุเรือล่มลงโดยกะทันหัน เป็นเหตุให้สมเด็จพระนางเจ้า ๖ ซึ่งกำลังทรงพระครรภ์ พร้อมด้วยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้ากรรณาภรณ์เพชรรัตน์ ซึ่งประทับอยู่ในแก่งเรือพระประเทียบ เสด็จถึงวังกกและสิ้นพระชนม์ลง

เหตุร้ายครั้งนั้น ทำให้พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเศร้าโศกเสียพระราชหฤทัยเป็นที่สุด และเพื่อให้เป็นที่ประจักษ์ถึงความอาลัยรักในองค์

หอบจดหมายเหตุสวนสุนันทา

๖

พระมเหสี ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้สถาปนาพระอิสริยยศขึ้นเป็น สมเด็จพระนางเจ้าสุนันทากุมารีรัตน์ พระบรมราชเทวี อันเป็นตำแหน่งสมเด็จพระอัครมเหสี มีพระอิสริยยศพระอิสริยยศักดิ์สูงกว่าบรรดาพระมเหสีทั้งปวงในสมัยนั้น

ต่อมาได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มีการบำเพ็ญพระราชกุศลพระราชทานแก่สมเด็จพระอัครมเหสีและสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอชนานัปการ แต่ละวันเป็นพระราชกุศลที่ใหญ่ยิ่งและมากมายจนสุดที่จะนำมากราบบังคมทูลเป็นรายละเอียด ณ ที่นี้ได้ จึงขอพระราชทานกราบบังคมทูลแต่โดยย่อว่า พระราชกุศลประการหนึ่งที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงบำเพ็ญพระราชทานแก่สมเด็จพระนางเจ้าสุนันทากุมารีรัตน์ ก็คือ ได้ทรงสร้างสถานศึกษาสำหรับกุลสตรีขึ้น ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานนามสถานศึกษาแห่งนั้นว่า “สุนันทาลัย” อันเป็นนามที่แสดงถึงพระราชหฤทัยที่ทรงอาลัยในสมเด็จพระนางเจ้าสุนันทากุมารีรัตน์อยู่ไม่ร่วาย

นอกจากการสร้างสถานศึกษาสำหรับกุลสตรีแล้ว ยังได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างอนุสาวรีย์ขึ้น ณ พระราชวังสราญรมย์ นักกพรวิจัจังหวัดจันทบุรี และภายในพระราชอุทยานพระราชวังบางปะอิน แต่ละแห่งได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จารึกข้อความอันสำแดงความอาลัยรักอย่างยิ่งไว้ด้วย

แม้ว่าสมเด็จพระนางเจ้าสุนันทากุมารีรัตน์จะเสด็จทิวงคตไปแล้วเป็นเวลานาน แต่ก็มีหลายสิ่งหลายอย่างที่แสดงให้เห็นว่า พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมิได้ทรงคลายความระลึกถึงสมเด็จพระปิยมเหสีพระองค์นั้นลงได้เลย เช่น เมื่อถึงวันคล้ายวันที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ เสด็จทิวงคต ไม่ว่าจะเสด็จประทับ

หอจดหมายเหตุสวนสุนันทา

๗

อยู่ ณ แห่งหนตำบลใด จะต้องทรงบำเพ็ญพระราชกุศลอุทิศพระราชทานเสมอมิ
ได้ขาด แม้กำลังเสด็จพระราชดำเนินในเรือพระที่นั่งเดินทะเล ก็ทรงบำเพ็ญพระ
ราชกุศลพระราชทาน

ในปี พ.ศ. ๒๔๕๑ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างสวนขึ้นทาง
ด้านตะวันตกของพระราชวังดุสิต แล้วพระราชทานนามว่า “สวนสุนันทา” แม้ว่าจะ
ไม่มีเอกสารระบุว่าการสร้างสวนนี้มีส่วนเกี่ยวข้องกับองค์สมเด็จพระนางเจ้า
สุนันทากุมารีรัตน์ ซึ่งเสด็จทิวงคตไปแล้วถึง ๒๗ ปี แต่การที่พระราชพระนาม
ของสมเด็จพระนางเจ้าฯ มาตั้งเป็นชื่อสวนก็ดี และการที่ทรงมีลายพระราชหัตถ์
เลขาพระราชทานไปยังเจ้าพระยายมราชให้ทราบถึงพระราชประสงค์ที่จะให้สร้าง
สวนนั้นในรูปลักษณะของสวนป่ากลาย ๆ อันเป็นลักษณะของสวนที่สมเด็จพระนาง
เจ้าสุนันทากุมารีรัตน์ เคยโปรดกิติ ทำให้เข้าใจว่าทรงตั้งพระราชหฤทัยให้เป็นที
ระลึกถึงสมเด็จพระนางเจ้าสุนันทากุมารีรัตน์อยู่ด้วยเหมือนกัน

“สวนสุนันทา” นี้ ได้เคยเป็นที่ประทับของพระอัครมเหสี พระราชธิดา
และข้าบาทบริจาริกาในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว สมดังที่ได้ทรง
ตั้งพระบรมราชปณิธานไว้แต่เริ่มสร้าง

ต่อมาเมื่อได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองแล้ว พระอัครมเหสี พระราช
ธิดาและข้าบาทบริจาริกาในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ต่างก็เสด็จ
ออกจากสวนสุนันทาไปประทับอยู่ ณ วังส่วนพระองค์บ้าง ประทับและอยู่ ณ ที่อื่นๆ
บ้างตามพระอัธยาศัย สวนสุนันทาจึงกลายเป็นสถานที่ว่างไม่มีเจ้านายประทับ
เป็นเหตุให้เกิดความรกร้างว่างเปล่าในกาลต่อมา ดังนั้น ในปี พ.ศ. ๒๔๘๐ รัฐบาล
จึงได้ขอพระราชทานพระราชานุญาตให้กระทรวงศึกษาธิการได้ใช้อาณาบริเวณสวน

หอจดหมายเหตุสวนสุนันทา

๘

สุนันทาทั้งเป็นโรงเรียนสตรี มีชื่อว่า โรงเรียนสวนสุนันทาวิทยาลัย ต่อมาได้ยกฐานะของโรงเรียนขึ้นเป็นวิทยาลัย ชื่อ วิทยาลัยครูสวนสุนันทา

โดยเหตุที่วิทยาลัยครูสวนสุนันทาเป็นสถานศึกษาฝึกหัดครู มีผู้สำเร็จการศึกษาทั้งชายและหญิงออกไปปฏิบัติหน้าที่ราชการและอาชีพอื่น ๆ ทั้งราชอาณาจักรเป็นจำนวนนับหมื่นคน บรรดาศิษย์เก่าทั้งหลายที่ได้รับการศึกษาไปจากสถานศึกษาแห่งนี้ ล้วนแต่มีความจงรักภักดีในเบื้องพระยุคลบาท พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และต่างตระหนักแน่แก่ใจว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอยู่หัวพระองค์นั้นทรงมีพระมหากรุณาแก่สมเด็จพระนางเจ้าสุนันทากุมารีรัตน์เป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้ เมื่อได้มีโอกาสเข้ามาศึกษาอยู่ในบริเวณสวนสุนันทาอันพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสร้างและพระราชทานนามไว้เสมือนให้เป็นเครื่องระลึกถึงองค์สมเด็จพระปิยมหาราช จึงเกิดความรู้สึกในพระบารมีแห่งสมเด็จพระนางเจ้าสุนันทากุมารีรัตน์เป็นอย่างยิ่ง อีกประการหนึ่ง นามสถานศึกษาอันพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวพระราชทานนามไว้ว่า “สุนันทาลัย” ก็มีได้มีปรากฏให้เป็นที่ใช้ชื่บูชาพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสุนันทากุมารีรัตน์มานานแล้ว วิทยาลัยนี้แม้จะได้ชื่อว่าวิทยาลัยครูสวนสุนันทา ตามนามแห่งสถานที่ก็จริง แต่ก็มีความว่า “สุนันทา” อันเป็นพระนามาภิไธยของสมเด็จพระปิยมหาราชในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวอยู่ด้วย จึงเป็นเหตุผลอันเพียงพอและเพียงพอที่ผู้เคยผ่านการศึกษา ณ วิทยาลัยนี้จะพึงเคารพสักการะและเทอดทูนสมเด็จพระนางเจ้าสุนันทากุมารีรัตน์ด้วย เมื่อต่างก็ได้สำนึกดังได้กราบบังคมทูลมานี้ จึงได้พร้อมใจกันขอร้องให้วิทยาลัยครูสวนสุนันทา ขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตสร้างพระอนุสาวรีย์สมเด็จพระนางเจ้าสุนันทากุมารีรัตน์ พระบรมราชเทวี ประดิษฐาน

หอจดหมายเหตุสวนสุนันทา

๕

ไว้ในบริเวณวิทยาลัยเพื่อให้บรรดาครูและนักศึกษาได้ถวายเป็นความเคารพสักการะ
เทิดทูนพระเกียรติคุณก่อให้เกิดสามัคคีจิต ในบรรดาศิษย์ของสวนสุนันทาร่วมกัน
เมื่อได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตแล้ว จึงได้คิดทูลขอให้กรมศิลปากร
ออกแบบและปั้นพระรูปขนาดเท่าพระองค์จริงในพระอิริยาบถที่กำลังประทับอยู่บน
พระแท่น ข้างพระแท่นทอดเครื่องพระอิสริยยศตามพระเกียรติยศ

วันนี้เป็นดิถีคล้ายวันสมภพของสมเด็จพระนางเจ้าสุนันทากุมารีรัตน์ และ
หากจะนับพระชนมายุแต่วันสมภพถึงวันนี้ก็เป็นเวลา ๑๑๑ พรรษา นับเป็นอุดม
มงคลฤกษ์ ข้าพระพุทธเจ้าในนามของบรรดาศิษย์สวนสุนันทา ขอพระราชทาน
กราบบังคมทูลอัญเชิญใต้ฝ่าละอองพระบาท ทรงเททองหล่อพระรูปสมเด็จพระนาง
เจ้าสุนันทากุมารีรัตน์ พระบรมราชเทวี เพื่อความสำเร็จสมความปรารถนาของ
บรรดาศิษย์สวนสุนันทาทัวหน้า ในอันที่จะให้พระอนุสาวรีย์แห่งนี้สถิตสถาพรเป็น
ที่เคารพสักการะของปวงศิษย์สวนสุนันทาสืบไปชั่วกาลนาน.

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อมขอเดชะ

หอจดหมายเหตุสวนสุนันทา

นางสุวรรณี นาคามค์ ทูลเกล้าฯ ถวายพวงมาลัย
สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินีในรัชกาลที่ ๘

สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินีในรัชกาลที่ ๘
ทรงทอดองค์หล่อพระรูป สมเด็จพระนางเจ้าสุนันทากุมารีรัตน์

รายการอ้างอิง

สมาคมศิษย์เก่าสวนสุนันทา. (๒๕๑๔). คำกราบบังคมทูลของนายกสมาคมศิษย์เก่าสวนสุนันทา
ในโอกาสที่สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินีในรัชกาลที่ ๗ ...
วันพุธที่ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๑๔. สวนสุนันทาสัมพันธ์. ๑(๔). ๔ - ๑๐.

หอจดหมายเหตุสวนสุนันทา

ผู้สแกนภาพ/ตรวจทาน: นายอภิชาติ บุษะมัญญ์

บรรณารักษ์